

L'apunt

Manuel Vázquez Montalbán (Barcelona, 1939 - Bangkok, 2003) va escriure novel·la, relats, poesia, assaig i centenars d'articles periodístics. Seguidor del Barça, militant del PSUC i Iniciativa, gastrònom vocacional i opinador lúcid, punyent i respectat, literàriament és conegut, entre d'altres temes, per haver creat el detectiu Pepe Carvalho. Entre els molts premis que va rebre, destaquen el Raymond Chandler, el Nacional de la Crítica, el Nacional de Literatura i el Planeta del 1979.

Opinió

Manolo i la dècada prodigiosa

Avui fa exactament deu anys que va morir a l'aeroport de Bangkok Manolo Vázquez Montalbán, periodista, novel·lista i un dels intel·lectuals més estimats. Justament aquests dies se celebra a la Pompeu Fabra el congrés internacional 'Deu anys sense Manolo'

Fa uns quinze o setze anys, Xavier Gafarot, aleshores responsable de l'edició en castellà de *Newsweek*, em va demanar una entrevista amb Manuel Vázquez Montalbán. A finals del 1995 jo havia publicat un llibre de converses amb ell. El maig del 1996, per compte de Planeta, havia comissariat els actes del vint-i-cinquè aniversari del naixement de Carvalho; havia escrit alguns textos sobre la seva obra i també una biografia novel·lada del detectiu. Passava per ser especialista en matèria montalbaniana, captivadora com l'artúrica. I vaig acceptar l'encàrrec, és clar.

Vaig parlar amb MVM per trobar-nos una vegada més. Però potser cansat ja de veure'm tan sovint, després d'haver estat constantment al seu voltant els darrers temps, em va dir: "Fes-la tu mateix." Un rept! Perquè Manolo era intel·ligentíssim, brillant, enginyós i d'una gran ironia. Per no seguir molestant-lo, li vaig fer cas i vaig publicar una entrevista diguem-ne que virtual. La hi vaig enviar, ja impresa. I la va beneir. Uf!

Avui, deu anys després que siguem una mica més orfes, l'exercici que faig és semblant. És també un intent rabiós de tornar a cridar contra la injustícia de la seva mort i de respondre en veu alta la mateixa pregunta, d'interrogants infinits, que centenars de milers de lectors seus -Rafael Ribó sempre deia que el partit polític amb més militants d'Espanya era la columna del dilluns de Manolo a *El País*- ens hem fet al llarg d'aquesta dècada, prodigiosa i maleïda. Què hauria dit d'això? Preguntes que el congrés *Deu anys sense Manolo*, que té lloc aquests dies a la Pompeu Fabra, també formula. No hi falten temes.

El congrés

L'Associació Internacional d'Estudis Manuel Vázquez Montalbán ha convocat el Segon Congrés Internacional Extraordinari sobre l'autor barceloní, amb motiu del desè aniversari de la seva mort. En aquest congrés, que té lloc ahir, avui i demà a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, hi participen especialistes com ara Mari Paz Balibrea, José Colmeiro, José María Izquierdo, Francesc Salgado, José Saval, Ricardo Tejada i Georges Tyras.

A més del seguit de conferències en què s'analitzarà la vida i l'obra de l'autor, el programa inclou degustacions gastronòmiques, projecció de pel·lícules a la Filmoteca de Catalunya, com ara *The Big Heat* (1953), seguida d'una taula rodona amb la vídua de MVM i Anna Sallés, Maruja Torres. Altres noms que del congrés són el seu fill, Daniel Vázquez, Eduardo Mendoza, Forges, Rosa Solà, Rafel Ribó...

Primer govern del Tripartit. Pasqual Maragall vist com l'altra Catalunya possible, més enllà de la patrimonialització que en va fer el pujolisme. La caiguda en desgràcia del president socialista, la traïció de què va ser víctima, i la malaltia posterior, haurien confirmat una irrefrenable tendència al pessimisme històric i polític. El poder tot ho devora: el cervell i les esperances.

Atemptats de l'11-M i victòria de ZP. La darrera vegada que el vaig veure, fent una copa al Majestic, poc després que Zapatero fos escollit secretari general del PSOE, ens va fer partícips de les seves reserves sobre el *Bambi del Lleó* a Mari Paz Balibrea -presidenta de l'associació que organitza el congrés en memòria de Manolo- i a mi. "Pot ser del Barça, però no me'n fio." No va dir això, exactament. Segur que ho pensava però ell va ser més categòric: "Em sembla un tonto!" Amb tot, hauria aplaudit el triomf parcial del PSOE el 14-M pel que de revolta contra la manipulació del PP arran de la matança de Madrid va tenir. I malgrat la recuperació de la memòria històrica, el matrimoni homosexual i la retirada de les tropes de l'Iraq, el pas dels anys haurien corroborat els pronòstics de MVM. I si Manolo va publicar el llibre *Filípicas*, en què desemmascarava Felipe, i *La Aznaridad*, ja pòstum, on aixecava acta de com el bigotet d'Aznar s'havia tornat cada vegada més inquietant, a ZP i la seva impossibilitat per pronunciar la paraula crisi també li hauria arribat el torn a l'imprescindible *Zapatazos*.

Xarxes socials, Facebook, Twitter. Manolo no navegava gaire per internet perquè si no, em va dir una vegada, "no escriuria". A la disjuntiva entre vida i escriptura, triava l'escriptura perquè formava part de la seva vida. Na-

vegar, navegava per les illes gregues i fins a cala Montjoi per anar a El Bulli. Hauria tuitejat Manolo? En tot cas, hauria valorat Twitter i Facebook com a armes útils de la revolució pendent. Que cotitzin en borsa és pura ironia.

Obama. Vist com a símptoma de canvi de la societat nord-americana, però també com a evidència incontestable que el poder corromp i que el poder absolut corromp absolutament. Perquè Obama no només és el primer negre a la Casa Blanca i el president que s'ha trencat la cara per la sanitat universal per a tots els nord-americans. També és el de Guantánamo, que no ha pogut tancar.

La crisi financera, Europa, la feblesa de l'euro. La més gran estafa. Perquè una crisi no és cap contracció de l'economia. Una crisi és una redistribució diferent de la riquesa que circula. Els que tenen molt, en volen més. I els altres, com va reblar la diputada Andrea Fabra, del PP, "¡que se jodan!". Molt abans de la caiguda de Lehman Brothers, de la bombolla immobiliària, del crac grec i del regnat de Merkel a Brussel·les, Manolo ja deia que Europa no existia. "Por eso al Norte no hay terremotos ni volcanes y al Sur siempre estamos con el ¡ay! en el cuerpo." Una Europa que als anys noranta del segle XX ja es construeix com la de "los estados mercaderes, preludio de una Europa de los mercaderes a secas". Paraules del 1993. I acabava: "Parafraseando a Georges Arnaud en su prólogo a 'El salario del miedo' («Guatemala no existe, lo sé porque yo viví allí») hemos de asumir que Europa aún no existe, y lo sabemos porque vivimos en ella." Les europees de 2014 ho confirmaran.

La fi d'ETA. Una herència més del franquisme esdevinguda màfia, per obra i desgrà-

cia de la sanguinària ceguesa dels *gudaris*. Així, Mayor Oreja continuava tenint morts damunt la taula per seguir cridant barbaritats.

El rei. Una altra herència del franquisme. Molt abans de *Polònia*, va ser Manolo, en l'audiència que va tenir amb el rei per escriure *Un polaco en la corte del Rey Juan Carlos*, que li va explicar que als catalans se'ls deia així: *polacos*. I ja aleshores, el 1995, li va fer notar que l'anticatalanisme que contaminava Madrid no seria rendible a la llarga. El rei li va respondre que la seva filla, Cristina, feia quatre anys que vivia a Barcelona i que entenia i parlava el català. És a dir, "Tranquil, Manolo, tranquil!" Presentadores de televisió esdevingudes princeses, divorcis, gendres exjugadors d'handbol presumptament corruptes, un munt d'amants i molts elefants després, MVM hauria tornat ara a Madrid per veure el rei i advertir-li. "Majestat, els *polacos* s'han revoltat. Enviarà la Brunete per massacrar la seva cavalleria?" Un dels grans mites de la Segona Guerra Mundial que potser caldrà revisar ben aviat.

Indignats, desnonats. Atent a qualsevol símptoma de renovació de l'esquerra, el 1999 Manolo publicava un text dedicat al subcomandant Marcos i la revolta zapatista. Els indignats de plaça de Catalunya i de la plaça del Sol, o el moviment contra els desnonaments que encapçala Ada Colau és la màscara que denuncia els abusos del sistema i l'anquilosament dels partits polítics. Manolo hauria col·laborat amb aquests moviments i hi hauria aportat teoria i reflexió. Perquè, com deia en un assaig del 1995, "se puede ver una parte de la verdad y no reconocerla. Pero es imposible contemplar el mal y no reconocerlo. El Bien no

existe, però el Mal me parece o me temo que sí". Se'n diu desnonament, crisi, especulació, corrupció, privatització de la sanitat, retallades en educació i investigació...

El Barça, Laporta, Guardiola, Messi. Creient d'una religió laica però no innocent, Manolo hauria gaudit com mai del seu equip. I s'hauria escandalitzat prou del messianisme (també de Messi) que Catalunya va atorgar a Guardiola. Orfe el país de figures totèmiques com Jordi Pujol, i a l'espera que la d'Artur Mas es confirmi, o bé sigui la d'Oriol Junqueiras la que adquireixi estatura i estructura d'estat, MVM hauria interpretat el culte a Pep com la superació parcial del pujolisme. Vam deixar de banda un isme per caure en un altre. Un mal dels catalans? I que Guardiola fos devorat per ell mateix, o per l'ambaixador de Qatar a Barcelona, Sandro Rosell, i que marxés a l'exili, també hauria acabat per confirmar la seva teoria: tots els déus tenen els peus de fang, i els déus del futbol encara més.

Sobiranisme, independentisme. Com afirma Juan Marsé, crec que Manolo tampoc no menjaria pàtria. La seva pàtria era la infantesa, s'havia cansat de dir. En la novel·la *El Balneario* (1986), en un diàleg del seu detectiu en què aclareix l'origen del cognom, es llegeix: "Carvalho. Però se escribe con lh, porque mi padre se hartó en cierta ocasión de ser español y pidió la nacionalidad portuguesa." Normal! Ara en demanaria la del planeta Mart. Les banderes que enarboren el zombi ressuscitat d'Aznar, tot el PP, la populista Rosa Díez, PedroJ i la immensíssima majoria del PSOE, Bono, Rubalcaba, Belloch, Chacón, Corbacho i etcètera, no li plaién gens, a Manolo. D'altra banda, observaria descregut la possible independència de Catalunya. (En política era un descregut de conviccions sinceres.) Però hauria alçat l'escriptura pel dret a votar. I hauria saludat com a exercici de regeneració democràtica i vitalitat cívica la tasca de l'ANC i del moviment independentista, al qual no era del tot aliè. Manolo ja va participar, amb un manifest, en el primer concert *Catalunya vol viure en llibertat*, el 1992, en solidaritat amb els detinguts de l'operació Garzón. Sovint deia que ell era "una anomalia històrica", i que si la Guerra Civil l'hagués guanyada la República, hauria escrit en català. La guerra va acabar com va acabar, però, i ell va escriure en castellà. I també va sentir en algun moment un cert qüestionament per ser escriptor en castellà a la Catalunya de CiU. Al poemari *Praga* (1982) ho deixa entreveure: "...ser judío vivir en Praga escribir en alemán / significa no ser judío ni alemán / ni ser aceptado / por las mejores familias de la ciudad / que identifican / el alemán con Alemania y el ser judío con la alarma..." Què votaria en l'impossible referèndum? Potser es quedaria a casa, pendent d'una paella mentre feia una anàlisi d'urgència dels resultats. A diferència que als constitucionalistes de Madrid, li haurien preocupat molt menys que el punt de l'arròs.

Fins aquí la suplantació, Manolo. Siguis on siguis, disculpa la gosadia. Però sovint no puc deixar de pensar què diries sobre això o sobre allò altre; sobre la punyetera vida, en general. *

Manolo Vázquez Montalbán

estimava molt els seus gossos, especialment la gossa blanca amb què surt en aquesta imatge
MIQUEL ANGLARILL

omnió